

Referencijako kadro vaš edukacionalno politike andar e roma

Implementacija le Rekomandacijaki (2000) 4 pal e edukacija le romane čavengi ande Evropa

IV-to Generalno Direktorato
Direktorato pal i Škola, Avri andar i Škola thaj Uči Edukacija
Divizia vaš i Edukacija ke Evropaki Dimensija

JEKHTO SEKCIJA

INTRODUKCIJA

Kado dokumento si jekh suplimento ke Rekomandacija (2000) 4, adoptisardi katar o Komiteto le Ministrongo e Evropake Konsilosko ande February 2000, pal i edukacija e romane čhavengi andi Evropa, thaj del sar sugestie strategie vaš o barjaripen e nacionalno politikengo vaš i edukacija e Romengi.

I Rekomandacija (2000) 4 phenel “e politike save dikhen e probeme e romenge ande edukacijako sektoro trebal te oven komprehensivno, te ovel len baza ando prinžaripen ke i edukacijaki problematika andar e romane čhave si phangli ke jekh buxli serija faktorurengi thaj pre-kondicije, avere alavenca phendo, ekonomikane, socialno thaj kulturalno aspekturi, o maripen kontra o rasismo thaj i diskriminacija”, thaj von “treban zorjarde katar jekh aktivno adulturjengi edukacija thaj katar jekh politika vaš i vokacionalno edukacija.

Kadaja publikacija si lan jekh serija eksemplurjengi sar measure kerde specifikanes andar e roma, save šaj te oven lile sar rekomandacije karing e thema membruri e Evropa Konsiloske kaj si len intencija te promovisaren (te vazden) thaj maj dur te implementisaren i Rekomandacija (2000) 4 ko nacionalno nivelo.

Anglutnes si lan sar targeto e thana kaj lel pes i decizija pal e politika (edukacijake ministeruri, lokalno autoriteturi, političarja) thaj vi e edukacijake profesionaluri, civilno societeta (asociacije, biguvernamentalno organizacije), romane komunitete thaj savore manuša kaj si interesuime pal kado.

O dokumento učharel savore aspekturi e edukacijake. Pal i eksplanacija e motivacijaki, soske trebal jekh kasavo dokumento pe edukacijaki politika thaj pal jekh specifično diskusija pal o rolo le školako, o dokumento sikavel praktikane implementacijake strategije ande forma jekhe tabelaki thaj sikavel opcije pal e edukacijaki politika, save si phagerde ande štar skopuri phangle jekh avereste thaj khetanes keren jekh komprehensivno vizija pal e edukacijaki politika ando favoro e Romengo andi Evropa: **1. edukacija; 2. socialno inkluzija; 3. kulturalno identiteto kulturalno barvalipen e romengo; 4. zorjaripen thaj participacija**

Kado dokumento si les sar baza o rodipen thaj i analiza e specifično romane mangimatengi thaj sas kerdo katar duj romane eksperturi. Kathe ande peski kontribucija Evropake eksperturi thaj e Evropako Forumo e Romengo thaj e Pghirutnengo ande kidimata, save sas organizisarde sar kotor andar o projekto.

O dokumento sikavel xarneste e specifično aspekturi thaj dikhel te del sugestie verver solucije pal i edukacionalno politika. Kado kompleksno proceso si manglo katar i specifično situacija le romengi, saven si len jekhetaneste edukacionalno, socialno, kulturalno thaj ekonomikane problemuri. Andar kadaja generalno perspektiva, i edukacija na-i dikhli ande izolacija thaj si dikhli ande relacija e kulturalno identitetasa, sar integracija ande societeta, sar preparacija andar i buti thaj sar participacija ande komuniteta.

Ande baza e punkturjengi save si maj opre šaj kerel pes jekh seria sugestijengi, phagerde ande štar verver akcijake riga:

1. EDUKACIJA

Jekh andar e vašno paruvimata si te rodel pes jekh balanca maškar e specifično trebaimata le čhavage thaj i integracija le čhavengi ando publikano edukacijako sistemo. E statoski edukacija thaj o sistemo pal e thana butjake na astaren andre e trebajmata le romenge, save akana trebal te barjaren žanimata save si mišto dikhe ande butjaki diz thaj arešen ke individualno solucije save den len vast te živen thaj te ovel len sukceso ande societeta.

Metode neve edukacijake thaj lokjarimata treban putarde te den šansa e romen te participin ande kado proceso thaj sajekh data te inkeren peski kultura thaj etnikani identiteta.

O akceso ki bazutni edukacija trebal leske jekh tikno numero beršengo andi škola thaj kodo na-i dino ke romani populacija. Ande sajekh data, i edukacija anel pal peste sigurno jekh than butjako. E masure save si dine sar sugestije si len o skopo te barjaren i participacija ki škola e romane čhavengi.

I BUTI LE EVROPAKE KONSILOSKI ANDE KADAJA RIG

Sar kotor andar o projekto savo si kerdo ando parteneriato e Asociaciosa andar Putardo Edukacionalno Rodipen ande Romani Komuniteta, ando Strasburgo, o Konsilo le Evropako kerdja jekh edukacionalno paketo andar e xurdelinake romane čhave. Kado paketo del vast e romane thaj phirutne čhaven save na gel ke xurdelin thaj na-i len preparacija vaj na-i dosta bare andar e anglutni škola thaj ten a ačhjon but parpale.

Vaš e Evropake Konsilosko programo savo formisarel e trainerurjen andar e sikljovne thaj edukacionalno eksperturja, 40 trainingurja si kerde sako berš, varesave andar lende pe romani problematika (sikavimaske materialuri, romani kultura thaj historia ande škole thaj romane školake mediatoruri ekt.)

I Divizija pal e Čhibengi Politika kerel jekh khetano kadro andar o siklipen e romane čhibako, savo si te ovel sar gido andar kodola kaj keren i kurikula thaj sikaven i čhib. Maj anglal kado gido si te arakhel e khetane objektivurja thaj standardurja save si phangle ke lokalno variante e romane čhibake thaj ke verver niveluri žanimaske thaj te ovel vi baza andar o dizajno e materialurengo vaš i alfabetizacija thaj o treningo le sikljarnengo.

Specifično objektivurja	Masure	Responsabiliteto	Ažukerde rezulturi
1. Te keren pes e škole maj atraktivno, putarde thana andar e romane čhave	<u>Školaki kurikula</u> - te thol pes andre specifično kontento savo dikhel o romano identiteto (historia, stilo živimasko, litertura, muzika ekt.) - te kerel pes jekh maj fleksibilno školaki kurikula	O Ministerio le Edukacijako thaj leske lokalno institucije Kolaboracija e manušenca andar o	Te tiknjarel pes e absence e romane čhavege andar i škola Redukcija e diskriminacijaki kontra e romane čhave

	<p>savi si lan maj but verver edukacionalno trebajmata</p> <p>-te promovisarel o biformalno sikavipen</p> <p>- te thol pes ande formalno kurikula e biformalno sikavimata pal i tradicija thaj kulturalno barvalipen</p> <p><u>Trainingo e sikljarnengo</u> - Te putaras o interesu le sikljarnengo vaš i interkulturalno edukacija thaj te sikavas len sar te keren buti e prežudekatenca, e ekskluzijasa thaj marginalizacijasa.</p> <p>- Te zorjaras thaj te das vast romane ternen te arešen sikljarne</p> <p><u>O šerutnipen thaj e školako manažemento</u></p> <p>- te promovisarel o inklusivno manažemento le školako</p> <p>- te kerel pes prevencija ande škola kontra i diskriminacija, o rasismo thaj i segregacija</p> <p>- te putaren pes butjake relacije thaj komunikacija e romane familijenca thaj komunitenca</p> <p>- te thon pes romane dada vaj daja ande šerutnimaske bordurja</p> <p>- te promovisarel pes o dialogo</p>	<p>ministero saven si len andi griža e minoriteturengi buti</p> <p>Škole</p> <p>E institucije pal o trainingo le sikljarnengo</p> <p>Institutorja rodimaske</p>	<p>Te vazdel pes i participacija thaj o intereso e romane dadengo thaj dajengo vaš i škola</p> <p>Maj baro respekto vaš o kulturalno ververipen maškar e sikljovne</p> <p>Maj baro numero e sikljarnengo save si len romani origina</p>
--	--	---	---

	thaj paruvimata maškar savore sikljovne ande jekh atmosfera kaj si respekto vaš e manuškane čačimata thaj spirito vaš e resposabilitete		
2. Te phagerel pes i diskriminacija e romane čavengi ande škola	<p>- te na maj mekel pes te keren pes garavde selekcije kaj si len baza i etnikani origina vaj o barvalipen</p> <p>- Te promovil pes o interkulturalno dialogo thaj o xačjaripen jekhaveresko vaš i provizija e lače informacijaki pal o specifiko le romengo (kurikulumake kontenturja, edikacionalno materialurja, sikavimaske modulurja, trainigo le sikljarnengo, vizita ande romane komunitete, khetanipen ande lokalno barjarimaske projekturja)</p> <p>- Suporto pal o aktivno themutnipen thaj khetano senso pal i vaš i organizacionalno kultura le školaki</p> <p>- te sikljon sar te keren kontakto ke nacionalno autoriteturi save si len resposabiliteto te phageren i diskriminacija (sar eksemplo, te kerel pes apelo ko krisinitori le themesko pal e butja phangle ke škola)</p> <p>- te kerel pes generalno eforturi te phagerel pes thaj te pedepsil (pokinel) pes i segregacija</p>	<p>Evropake thaj internacionalno organizacije</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asocijacije</p> <p>Rodimaske instituturja</p> <p>Škole</p>	<p>Tiknjarel pes e bilače prežudekate thaj stereotipurja pal e roma</p> <p>E gažikane sikljarne si te xatjaren maj but butja pal e roma</p> <p>Xačjaripen maškar e verver kulture thaj tiknjariipen le konflikturjengo andi škola</p> <p>Te prinžaren maj mišto peske čačimata thaj te žanen sar te akharen len.</p> <p>Te del pes egalno akceso ki edukacija e romane čhavage</p>
3. Preparacija e romane čhavigi andar i edukacija savi si ando generalno sistemo	<p>- Te keren pes thaj te thon pes ke dispozicija e sikljovnengi instrumenturja kaj te anen len ko manglo standardo, te keren pes dujto šansake kursurja kodole čhavage kaj na sas len akceso ki xurdelin (sar o edukacionalno paketo andar</p>	<p>O municipalo departamento savo si les resposabiliteto pe edukacija</p> <p>Anglutni škola thaj xurdelin</p>	<p>Te ovel lačo akceso e romane čhaven ke bazično edukacija thaj te žan ki angluni škola bazično žanglimatenca sar e raklore</p> <p>E romane dada thaj daja te</p>

	<p>xurdelinake čhave kerdo katar o Konsilo le Evropako, milajeske škole thaj remedialno kursurja)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Te vazdel pes o interesu le romane dadengo, dajengo thaj ande komunitete te šaj participin ande xurdelinaki edukacija - Te del pes suportu te keren pes xurdelina ande duj čhiba ande kodola thana thaj komunitete kate si mangle katar e romane familije -Te kerel pes xurdelin ande duj čhiba (romani thaj themeski čhib) ande kodola komuniteta kaj i romani čhib si familijaki čhib -Te kerel pes thaj te aprobisarel pes kurikula andar i xurdelin kaj dikhel o siklipen ande duj čhiba - Te kerel pes gradualno edukacija ande duj čhiba ke savore niveluri školake kothe kaj si but romane čhave thaj te astarel pes kodo e xurdelinasa thaj anglutne školasa - Te kerel pes trainingo e sikljarnenge andar i xurdelin pal i edukacija ande duj čhiba 	<p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacie</p> <p>Romane komunitete</p>	<p>oven informisarde thaj te ovel len interesu pal i škola thaj pal i edukacija penge čhavengi</p> <p>E romane čhave te oven maj mišto preparime andar i angluni škola (specialno te phagere e čhibake bariere) thaj te vazdel pes o nivelo le prezencako andi angluni škola katar e romane čhave</p>
<p>4. Te buxljarel pes e edukacionalno servisurja te šaj astaren andre e trebajmate e romane thaj phirutne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Te keren pes alternativno školake forme: mobilno škola, školako pasporto, edukacija ke distanca, intensivno edukacijake kursurja, parpale ki škola edukacionalno programurja - Te kerel pes siklimaski 	<p>Ministero le Edukacijako thaj leske lokalno institucije</p> <p>Škole</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj</p>	<p>Te barjarel pes i prezenca ki škola e romane thaj e phirutne čhavengi thaj te tiknjarel pes o analfabetismo</p> <p>Te lel pes samate o ritmo le čhavesko kadja sar si sikavdo katar e</p>

<p>čhavage</p>	<p>registracija vaj školaki registracija te šaj žal maj dur i edukacija e phirutne čhavigi</p> <p>- Te keren pes kidimata maškar e čhave, e familije thaj i škola te šaj dikhel pes e čhavesko progreso ande edukacija</p> <p>- Te del pes šansa e sikljarnenge te kontaktuin pes verver školenca kaj sas e čhave, te šaj lel pes samate o edukacionalno progreso le čhavesko</p>	<p>asociacie</p> <p>Romane komunitete thaj mediatoruri</p>	<p>telerimasko periodo</p> <p>Maj lači integracija e phirutne čhavigi ande školako sistemo thaj sajekhdata te mekel pes o phiripen te žal maj dur</p>
<p>5. Te keren pes e škole aksesibilno thaj maj lačhes adaptisarede andar e romane čhavage</p>	<p>- te putaren pes pozitivno masure te zorjaren e romane čhaven te žan ki dujto škola, ko liceo thaj ki universiteta</p> <p>- te del pes komprehensivno informacija pal o sikavipen ke savore niveluri (sar eksemplo vaš vokacionalno gido, komunikacija maškar e škola thaj i familija, suportu katar e bigubernamentalno organizacije thaj asociacije)</p> <p>- Te anel pes i škola pašal i komunitate thaj teovel maj aksesibilno andar lende (sar eksemplo, te thol pes ke dispozicija transporto kana trebal vaj te keren pes škole putarde savore manušenge ande thana kaj e roma živen)</p> <p>- te arakhen pes školake mediatoruri andar i romani komuniteta</p>	<p>O Ministerio le Edukacijako thaj leske lokalno institucije</p> <p>Kolaboracija e ministeroske reprezentanturjenca kaj si len responsabiliteto pe minoritetenge butja</p> <p>Municipalno departamento kaj si les responsabiliteto pe edukacija</p> <p>Škole</p> <p>Bigubernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Romane komunitete</p> <p>Mediatorurja</p>	<p>Te barjol i registracija ki škola thaj participacija e romane čhavigi</p> <p>Te ovel i edukacija maj aksesibilno, atraktivno thaj adaptisardi ke edukacionalno trebajmata e romane čhavage</p> <p>Te ovel aksesibilno informacija andar e roma</p> <p>Te phanden pes pačjamaske relacije maškar i škola thaj e romane komunitete</p>
<p>6. Te promovisarel pes o čačipen thaj socialno politike andar e romane čhave</p>	<p>- Te den pes bilovengo školake lila thaj edukacionalno materialuri e romane čhavage save si adar familije kaj si len pharimata</p> <p>- te del pes xurjavipen andar o sporto e čhavage</p>	<p>Municipalno departamento savo si les responsabiliteto pal i edukacija thaj pal socialno žutimos</p> <p>Bigubernamentalno organizacije thaj asociacije</p>	<p>Maj but andar e romane čhave save si čore te oven zorjarde thaj žutisarde te žan ki škola</p> <p>E romane čhave save si čore te žan maj mišto ki škola de sar te keren buti</p>

	<p>- te del pes e romane čhavage xaben thaj sastimasko žutimos</p> <p>- te asistuin pes lovenca vaš i edukacija e čore romane čhave save si ande škola, te del lenge transporto bilovengo, školako xaben bilovengo (maj cira si jekh senvišo) thaj te del pes lenge stipendija</p> <p>- te del pes stipendija e romane čhavage te zorjaren len te žan maj dur ki škola thaj te sikljon</p> <p>- te kerel pes prinžardo o akademikano sukceso e romane čhavengo te oven dine sar eksemplo thaj te aresen modeluri andar aver romane čhave thaj familije</p>	<p>Centrurja Bešimaske thaj žutimaske</p> <p>Škole</p>	
<p>7. Te putaren pes programuri andar e romane čhave save mekle i škola vaj na sas len sukceso ko universiteto</p>	<p>- te roden pes e kauze thaj e socialno motivuri e sikljovnenge andar e romane komunitete save mekle i škola (i migracija, naj than butjako, naj pačjabe andi škola)</p> <p>- te keren pes remedialno (korekcijake) masure sar i dujto šansake siklimaske programuri thaj vokacionalno trainingo</p> <p>- te keren pes račjake kursurja avrjal-kurikularno aktivitate kodole romane čhavage save na-s len sukceso ko universiteto</p> <p>- te keren pes bilovengo opcionalno remedialno thaj akademikane žutimaske programurja save te oven putarde e romane čhavage avrjal o kurikulumo le školako</p>	<p>Ministero le Edukacijako thaj leske lokalno institucije khetanes e Ministerosa e Butjako thaj le Ministerosa savo dikhel e Minoritetenge Butja</p> <p>Municipalno departamento savo si les responsibiliteto pe edukacija thaj pe thana butjake</p> <p>Škole</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Rodimaske Instituturja</p> <p>Privatno sektoro</p>	<p>Maj baro numero e čhavengo save mekle i škola te žan parpale ki škola: e čhave te oven parpale integrisarde and edukacijako sistemo</p> <p>Te barjarel pes o numero le čhavengo kaj žan ki škola thaj kaj agorisaren e obligatorno školake berša</p> <p>Te barjarel pes e akademikane thaj vokacionalno žanimata maškar e romane čhave</p> <p>Pačjamaske relacije maškar i škola thaj komunitete</p>
<p>8. Te keren</p>	<p>- Te kerel pes vokacionalno</p>	<p>Ministero le</p>	<p>Maj but romane čhave</p>

<p>pes edukacijake thaj trainingoske programuri save gele karing i kalifikacija</p>	<p>trainingo specialno ande sektoruri save si rodine pe diz thaj te keren pes aksesibilno e romane čhavage (sar eksemplo, vaš vokacionalno sikavipen kaj te ovel len akcento pe tradicionalno okupacije thaj aver aktiviteturi</p> <p>- Te putarel pes andar e romane terne save naj len buti, kodola kaj si avrjal o edukacionalno sistemo thaj kodola kaj mekle i škola kana sas tikne šajmata vaš biformalno siklipen</p>	<p>Edukacijako thaj leske lokalno institucije khetanes e Ministerosa e Butjako thaj le Ministerosa savo dikhel e Minoritetenge Butja</p> <p>Municipalno departamento savo si les responsibiliteto pe edukacija thaj pe thana butjake</p> <p>Škole</p> <p>Bigubernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Rodimaske Instituturja</p> <p>Bisnisosko sektoro</p>	<p>save si le lači preparacija te arakhen jekh than butjako</p> <p>Te tiknjarel pes o numero e terne romengo save na-i len than butjako</p>
--	---	---	---

2. SOCIALNO INKLUZIJA (vokacionalno trainingo thaj bare manušengi edukacija)

E strategie save promovisaren e romengi edukacija treban te oven žutisarde katar komprehensivno programurja kontra o čoripen thaj te barjaren e šanse andar thana butjake. I edukacija si maj lačo instrumento pe lungo vrjama kaj integrisarel e romen andi societeta thaj del lenge aksesio ke egalno čačimata thaj šajmata. O skopo si te del pes e maušenge andar i romani komuniteta (terne thaj maj phure save na žanen lil) bazično edukacija te šaj nakhen opral e problemuri kaj aven andar o fakto ke na žanen lil, te kerel pes lenge praktično thaj tehnikane trainingurja te šaj barjaren e lače resurse kaj arakhen pes ande kadala komunitete thaj ando dujto than, te lačharen pes lenge vokacionalno šajmata. Kadala masure treban te len pes jekhe thaneste lokalno thaj regionalno planurjenca kaj te den vast le romen te arakhen thana butjake, te astaren bisnisurja thaj te keren maj dur e butja kaj von žanen.

I BUTI LE EVROPAKE KONSILOSKI ANDE KADAJA RIG

O Konsilo le Evropako kerel jekh sikavimasko lil vaš e romane školake mediatorurja. Kasave pozicije sar romano školako mediatoro vaj školako asistento šaj te oven kerede maj efektivno kana maj anglal keren pes kalitativno trainingurja adaptisarde ke mangimata e komunitetake. Ande kado sikavimasko lil si te ovel butjako profile, siklimaske sfaturja andar e mediatorurja thaj aver vašno praktikani informacija.

O targeto si e terne roma, e romane daja thaj dada/ adulturja (save si len resposabiliteto andar e čhavegi edukacija), adulturja save si len specifično siklimaske mangimata thaj daja thaj dada save si gaže e skoposa te peravel pes e prežudekate thaj i diskriminacija.

Specifično obijektivurja	Masure	Responsabiliteto	Ažukerde rezultaturja
1. Te putarel pes dialogo maškar i škola thaj i romani komuniteta	<ul style="list-style-type: none"> - te len pes ande buti romane školake mediatoruri - te organizisaren pes regularo kidimata maškar e šerutne le školake, e skljarne thaj e romane daja thaj dada/ adulturja - te kerel pes thaj te implementisarel pes jekh lokalno akcijako plano ande saveste te oven thode resposabiliteturja ande sol duj riga 	<ul style="list-style-type: none"> Škole Biguvernamentalo organizacije thaj asociacije Regionalno konsilurja 	Maj lači kooperacija thaj institucionalno dialogo savo dikhel e praktično problemuri kaj te oven lačharde katar e lokalno autoriteturi, e romane komunitete thaj e škole
2. Te thon pes e romane daja thaj dada ande školako managemento	<ul style="list-style-type: none"> - te del pes zor e romane daden thaj dajen te oven thode ande šerutnimasko bordo - te del pes zor e romane dajen thaj daden te thon pes ande dadenge asociacije 	<ul style="list-style-type: none"> Škole Romane komunitete Šerutnimaske bordurja 	<ul style="list-style-type: none"> Jekh numero romengo te oven thode ande šerutnimaske bordurja Aktivno participacija thaj zorjaripen e romane dajengo thaj dadengo ande dadenge asociacije thaj šerutnimaske bordurja
3. Te kerel pes bazično edukacija e	<ul style="list-style-type: none"> - te keren pes siklimaske kursurja andar e adulturja 	<ul style="list-style-type: none"> Centrurja andar adulturjengi 	Maj lači participacija e romane dadengi thaj

<p>romane adulturjenge kaj naj len lil</p>	<p>(legislacija, kurrikulumo, siklimaske materialuri, sikljarnengo trainingo, bižeto)</p> <p>- te sikavel pes e romane dajenge thaj dadenge so si o edukacionalno paketo thaj te thon len te keren buti lesa.</p>	<p>edukacija</p> <p>Škole</p> <p>Romane komunitete</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p>	<p>dajengi ande implementacija e masurengi save dikhen o siklipen lenge čhavengo</p> <p>Te barjarel pes o numero e romane adulturjengo kaj si len maj lači šansa te arakhen jekh than butjako thaj kaj si len akceso ko vokacionalno trainingo thaj generalno čačimata</p>
<p>4. Te kerel pes specifično vokacionalno trainingo (e adulturjenge kaj naj len jekh kalifikacija) pal sar mangel pes andi romani komuniteta</p>	<p>- te den vast e manušen te phenen so mangel thaj savo trainingo kamen te keren</p> <p>- te kerel pes individualno plano vaj/ thaj kolektivno trainingo thaj butjako plano</p> <p>- te kerel pes vokacionalno trainingo, butjake sesije, xarne trainingurja, thaj butjake praktika</p>	<p>Škole thaj vokacionalno trainingoske centrurja</p> <p>Vokacionalno trainingoske centrurja thaj instituturja</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Mediatorurja</p>	<p>Jekh numero romane adulturjengo save si len maj lače šanse te arakhen jekh than butjako</p> <p>Maj baro kaliteto živimasko ande romani komuniteta</p> <p>E romane daja thaj dada te šaj den vast peske čhaven maj mišto</p>
<p>5. Te putarel pes i godi e manušengi andar i romani komuniteta pal o trebajpen e školako katar e tiken berša</p>	<p>- te keren pes kampanije kaj te putaren i godi pal i importanca le školaki vaš i integracija ande societeta</p> <p>- te gelen pes ande komuniteta instrumenturi sar e Evropake Konsilosko siklimasko paketo anglal i škola</p> <p>- te zorjaren pes e romane dada thaj daja te den peske čhaven ke xurdelin</p>	<p>Evropake thaj internacionalno organizacije</p> <p>Media</p> <p>Municipalno departamento savo si les responsabiliteto pal i edukacija</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Šajmata vaš i</p>	<p>Maj pozitivno imaginala školako ande romane komunitete</p> <p>Maj but romane čhave andi škola katar e 3 ko 6 berša.</p> <p>Maj baro suportito e romane dadenge thaj dajenge te preparin thaj te gelen peske čhaven ki škola</p>

		xurdelin	
6. Te kerel pes jekh vokacionalno sikavimasko serviso andar e romane terne thaj adulturja	<p>- Te kerel pes maj loko akceso le romenge ke informacija thaj ke žutimaske servisurja andi škola, ande butjake centrurja thaj lokalno konsilurja thaj te zorjarel pes i ideaa te len romen ande buti sar sikljarne vaš i kariera</p> <p>- te kerel pes specifično kursurja siklimaske andar e advaizerja save keren buti andi romani komuniteta</p> <p>- te putarel pes o šaipen te roden pes e žanimata thaj te del pes sfato vaš i kariera (vaj te del pes sfaturja vaš o paruvipen le okupacijako)</p>	<p>Škole</p> <p>Akademikane thaj karierake sikavimaske centrurja</p> <p>Specializime vaj sikavdo edukacijako stafo</p> <p>Municipalo departamento savo si les responsabiliteto pal e socialno servisurja thaj butjake thana</p> <p>Privatno sektoro</p>	<p>Te oven maj lačes informisarde e romane terne thaj adulturja pal thana butjake, vokacionalno trainingurja thaj siklimaske kursurja</p> <p>Maj lači šansa integracijaki ande societeta kana vaš arakhipen butjako</p>
7. Te informisaren pes thaj te putarel pes i godi le gažikane dajengi thaj dadengi	<p>- Te del pes дума pal specifično topike ande regularno kidimata le dadenca thaj le dajenca</p> <p>- te organizisaren pes voluntarno aktivite khethanes e romane thaj gažikane dadenca thaj dajenca</p>	<p>Škole</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p>	<p>Maj lače relacije maškar e romane thaj gažikane dada thaj daja thaj tiknjaripen e negativno phirajmasko vaš e roma</p>
8. Kontra akcija vaš e prežudekate thaj stereotipurja e mažoritarno populacijake	<p>- te kerel pes jekh parteneriato maškar e romane komunitete thaj e lokalno media kaj te promovisarel jekh korekto imagina le romengi</p> <p>- te keren pes kampanije kaj putaren in godi kontra o rasismo thaj i diskriminacija vaš manifesturi, reklame, šourja, publikacije thaj</p>	<p>Media</p> <p>Municipalno departamento responsabilno pal minoriteturjenge butja</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Publikane</p>	<p>Maj pozitivno phiravipen karing e distinktivno karakteristike e romane kulturake</p> <p>Gradualno eliminacija e stereotipurjengi thaj prežudekatengi kontra e roma</p> <p>Inkluzia e romengi ande komunitetake</p>

	aver - te zorjarel pes o dialogo maškar e roma thaj e gaže vaš lokalno aktivitete	institucije save keren buti kontra I diskriminacija	aktiviteturi
--	--	---	--------------

3. KULTURALNO IDENTITETO THAJ ROMANO KULTURALNO BARVALIPEN

I zorali kondicija vaš i implementacija e verver measurengi thode ande referencijako kadro vaš edukacionalno politike andar e roma si o mangipen te na našavel pes thaj te dikhel pes i romani kulturalno identiteta thaj o kulturalno barvalipen ando spirito le ververimasko.

Trebal kerde specifično akcije te zorjarel pes thaj te žutisarel pes i promocija e romane kulturaki thaj historijaki kana e romane čhave si integrisarde ande jekh multikulturalno than. I promocija e romane kulturaki maškar e sikljarne vaš e lekcije, e siklimaske seminarurja thaj e sikavimaske materialurja, e festivalurja thaj e publikane eksbicije pal i romani historia thaj kultura thaj o keripen jekhe romane dromesko si esencialno measure kaj si len skopo te na našavel pes thaj te barjarel pes o romano kulturalno barvalipen sar kotor andar e Evropako kulturalno barvalipen zorjarindos i romani identiteta.

I BUTILE EVROPAKE KONSILOSKI ANDE KADAJA RIG

O Konsilo le Evropako kerel sikavimaske materialuri save si lače andar e romane thaj gažikane sikljarne kaj keren buti ande klase kaj si romane čhave thaj rakhle. Kado materialo, kaj si les forma publikacijaki vaj jekh seto edukacionalno materialurjengo save učaren jekh numero topikengo, sar si i historia, i kultura, o filmo, i literatura thaj o teatro si te dikhel o khetano xačjaripen e ververimatengo, kaj si o bazičo principo kaj bešel ke baza le interkulturalno koncepcijaki. Si te kerel pes buti pal leste ande formalno edukacija thaj vi ande biformalno edukacionalno thana, sar si e kulturalno centrurja vaj muzeurja vaš i romani kultura thaj historia. Varesave riga andar kado materialo šaj te ovel dino ande komuniteta ke romane čhave, daja thaj dada.

O romano kulturalno drom sit e ovel dino avri sar kotor andar le Evropake Konsilosko projekto vaš i edukacija e romane čhavengi.

Specifično obijektivurja	Masure	Responsabiliteto	Ažukerde rezultaturja
1. Promocija e romane kulturaki thaj historijaki vaš i formalno thaj biformalno edukacija	- te thol pes i romani kultura ande školake festivalurja thaj ande centrurja vaš aktivitete avrjal i škola - te kerel pes jekh žanžir muzeumurjengi pal i romani kultura thaj historia thaj pal	Ministero le Edukacijako Škole Evropake thaj internacionalno organizacije	I oficialno kurikula te thol andre specifično kontenturja phangle ke romani kultura E školake aktiviteturi te phanden andre kulturalno diversiteto, partikularno

	<p>romane kulturalno centrurja thaj teatrurja</p> <p>- te keren pes edukacionalno instrumenti pal andar e maj terne studenturja save si len andre aspekturja e romane historiake thaj kulturake</p> <p>- te keren pes programurja avrjal i kurrikula save dikhen te peraven o lažavo andar i romani identiteta thaj vazden o anav le romengo:</p> <p style="padding-left: 40px;">Milajeske škole pal I romani kultura thaj artistikani kreacija andar e romane čhave</p> <p style="padding-left: 40px;">Te publikuil pes lila andar e romane čhave thaj žurnalurja andar e romane sikljarne thaj te den pes avri audio-vizualno materialuri pal e roma</p> <p style="padding-left: 40px;">Te keren pes teatrurja andar e romane čhave</p>	<p>Kulturalno centrurja</p> <p>Romane komunitete</p>	<p>le romengo</p> <p>Te keren pes majj lače edukacionalno instrumenti andar e sikljarne, sar e edukacionalno fakturja pal i romani historia thaj kultura</p> <p>Maj lačo xačjaripen e romane kulturako thaj historiako katar e romane čhave thaj maj baro respekto vaš lengi etnikani identiteta</p> <p>Hčjaripen e romane kulturako thaj historiako katar e rakhle thaj rakhlja</p>
<p>2. Te keren pes sikavimaske materialuri ande romani čhib</p>	<p>- te keren pes lila, CD-uria, audio kasete thaj komika ande romani čhib</p> <p>- te kerel pes buti ande romani čhib pal e sikavimaske materialuri kaj eksistuin (translacija ande romani čhib)</p> <p>- te thol pes opcionalno kursurja ande školaki kurrikula pal i romani čhib, historia thaj kultura</p>	<p>Ministero le Edukacijako thaj leske lokalno institucije</p> <p>Kolaboracija le ministerosa savo si les responsabiliteto pal e minoriteturjenge butja</p> <p>Evropake thaj internacionalno organizacije</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Romane komunitete</p>	<p>Edukacionalno instrumenti ande romani čhib kerde katar e roma andar i romani komuniteta</p> <p>Produkcija neve sikavimaske materialurjengi adaptisarde ke trebajmata e romenge</p>

		Rodimaske institurja	
3. Te vazdel pes i personalno imagina e romane čhavengi vaš i konsolidacija e romane čhibjaki ande školako sistemo	<p>- Ande škole save si len baro numero romane čhavengo te thol pes gradualno edukacija ande duj čhibake savore niveluri, astarindos katar i xuredelin thaj angluni edukacija</p> <p>- trainingo e sikljarnengo (bazično, milajeske škole)</p> <p>- te kerel pes thaj te aprobisarel pes i kurrikula thaj e školake lila</p> <p>- informacijake kampanije andar e dada thaj e daja te te šaj dikhel pes i romani čhib sar instrukcijaki čhib</p>	<p>Ministero le Edukacijako thaj leske lokalno institucije</p> <p>Romane organizacije</p>	Konstrukcija e etnikane identitetaki thaj o vazdipen e personalno imaginako maškar e romane čhave
4. Te zorjarel pes i artistikani ekspresija maškar e roma e skoposa te barjarel pes o interkulturalno siklipen	<p>- te živdjarel pes o kulturalno drom le romengo vaš prezentacije ande škola katar e mediatorurja save si len baza ande kulturalno projekturja</p> <p>- te arakhen pes biprinžarde artisturja thaj te promovisarel pes lengo talento thaj buti vaš kulturalno iverjurja.</p> <p>- te organizisaren pes muzikake, pikturake, skulpturake, khelimaske thaj giljabimaske festivalurja kaj te akharen vi e romen</p> <p>- te organizisaren pes aktiviteturi khetanes romane thaj gažikane kulturalno centrurjenca thaj verver školenca</p> <p>- te sikavel pes o ekspresivno potencialo le muzikako vaš o</p>	<p>Škole</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Municipalno regionalno departamenturi save si len responsabiliteto pal i edukacija thaj kultura</p> <p>Evropake thaj internacionalno organizacije</p> <p>Muzeumurja thaj kulturalno centrurja</p> <p>Romani komuniteta</p>	<p>Artistikani ekspresija te ovel uzisardi sar jekh metoda vaš o khetano xačjaripen thaj lačo živipen jekhetaneste.</p> <p>Apreciacia thaj respekto vaš i romani kultura thaj lake artistikane forme ekspresijake</p> <p>Maj lačo xačjaripen maškar e romane čhave thaj rakhlore</p> <p>Te len pes maj mišto samate e biformalno aktiviteturi thaj i garavdi kurrikula sar kotor andar e generalno aktiviteturi le školake</p>

	<p>zorjaripen le interkulturalno dialogosko</p> <p>- te organizisaren pes edukacionalno aktiviteturi pal e romane paramisja thaj proza</p>		
<p>5. Te promovisarel pes i translacija thaj o sikavipen le romane čhibako sar okupacija</p>	<p>- te keren pes traningoske modurja vaš o siklipen e romane thaj sinturenge čhibaki</p> <p>-introdukcija specialno kursurjengi vaš i translacija thaj interpretacija andar thaj ande romani čhib</p> <p>- te kerel pes balanca maškar o statuto le romane čhibako thaj i nacionalno čhib, sol duj te oven ande le školako sistemo thaj ande societeta</p>	<p>Ministero le Edukacijako thaj leske lokalno institucije</p> <p>Kolaboracija le ministerosa savo si les responsabiliteto pal e minoritatenge butja</p> <p>Trainingoske centrurja</p> <p>Universitete</p> <p>Rodimaske thaj trainingoske institurja</p>	<p>Zorali romani kulturalno identiteta vaš o siklipen e romane čhibako</p> <p>Te kerel pes jekh korpo profesionalno translatorurjengo vaš i romani čhib</p> <p>Maj but sikljarne vaš i romani čhib</p>
<p>6. Te prinžarel pes i romani historia sar jekh integralno kotor andar i nacionalno thaj Evropaki historia</p>	<p>- te prinžarel pes o dives le romengo</p> <p>- te den pes avri edukacionalno materialuri pal i romani kultura thaj historia thaj te sikavel pes o rolo le romengo ande Evropaki historia, thaj te thon pes paše topike sar i marginalizacija, diskriminacija thaj o Holokausto.</p> <p>- te keren pes monografie, edukacionalno materialuri, thaj školake lila pal i romani historia thaj te den pes ke škole, ke muzeumurja thaj ke romane kulturalno centrurja</p>	<p>Evropake thaj internacionalno organizacije</p> <p>Ministero le Edukacijako thaj leske lokalno institucije</p> <p>Kolaboracija le ministerosa savo si les responsabiliteto pal e minoritatenge butja</p> <p>Rodkimaske institurja</p>	<p>Sikavimasko žutimos andar i romani historia</p> <p>Komemoracija e Romane Holokaustoski</p> <p>Te arakhen pes thaj te barjarel pes o numero e edukacionalno instrumenturjengo andar e sikljarne</p>
<p>7. Te promovisarel pes o romano</p>	<p>- te keren pes kidimata ke kulturalno centrurja thaj muzeumurja thaj te thol pes</p>	<p>Muzeumurja thaj kulturalno centrurja</p>	<p>Te žanel pes, te respektisarel pes thaj te promovisarel pes o</p>

<p>kulturalno barvalipen dikhindos karing o interkulturalno dialogo</p>	<p>akcento pe interakcija maškar e participanturja roma thaj gaže</p> <p>- te thon pes ande kulturalno festivaluri aspekturi andar i romani kultura</p> <p>- te inkeren pes e romane bare divesa andar i historia ko lokalno, nacionalno thaj Evropako nivelo</p>	<p>Edukacionalno šajmata avrjal i škola</p> <p>Bigubernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Romane komunitete</p>	<p>romano kulturalno barvalipen</p> <p>Inkluzia e romane kulturalno barvalimaski ande Evropako kulturalno barvalipen</p>
<p>8. Te promovisarel pes i romani literature thaj te kerel pes le romenge jekh kadro vaš i kulturalno ekspresija ande škola</p>	<p>- te del pes asistencija vaš o oragnizisaripen e kompeticijengo thaj prizurjengo thaj diseminacija e publikacijaki</p> <p>- te vazdel pes i atencija karing i romani literatura kaj eksistuil vaš printo thaj distribucija</p> <p>- te zorjarel pes o skriisaripen thaj i diseminacija e paramisjengi, prozaki, xarne pramisjengi thaj poezijaki</p> <p>- te putaren pes e škole karing e kulturalno iventurja (ekspozicije, šourja thaj aver)</p>	<p>Škole</p> <p>Bigubernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Ministero le Edukacijako thaj leske lokalno institucije</p> <p>Kolaboracija le ministerosa savo si les responsabiliteto pal e minoritatenge butja</p> <p>Editure, lilengi bikinlin</p> <p>Media</p> <p>Romane komunitete</p>	<p>O isipen e roamen literaturako prinžardi thaj lili samate; romani literatura thodi ande nacionalno thaj Evropaki literature</p> <p>E roman eterne thaj adulkurja te ovel len personalno respekto thaj pozitivno imagina vaš lengi identiteta</p> <p>Maj lačo phiravipen karing e roma</p> <p>Te vazdel pes i imagina le školaki ande romani komuniteta thaj maj bari pakiv andi škola</p>
<p>9. Te sikavel pes atencija e romane kulturake ande media</p>	<p>- te sikavel pes ande media (žurnalurja, radio thaj televizija) pozitivni imagina le romengi (tradicije, eksempurja pozitivno praktikenge)</p> <p>- te organizisaren pes ekstra-kurrikularno interkulturalno školake aktivite sar diskusije ande grupurja te šaj arakhen</p>	<p>Media</p> <p>Ministero le Edukacijako</p> <p>Ministero responsabilo pal minoritatenge butja</p> <p>Media thaj lake</p>	<p>Maj cira negativno stereotipurja thaj prežudekate</p> <p>Xačjaripen thaj respekto vaš i romani kultura</p> <p>Personalno respekto thaj pozitivno imagina ande jakha akalavrenge</p>

	<p>pes neve ideie, interaktivno kidimata, diskusija ande grupurja, fotografia thaj artaki ekspozicija, manifesturi, posterurja, lila, šourja kaj te oven andre studenturja roma thaj gaže, celebracije jekhetaneste tha milajeske škole andar studenturja roma thaj gaže</p> <p>- te del pes e romane kulturake jekh učo pubikano profilo</p> <p>- te organizisaren pes publikane kampanie te zorjarel pes o personalno respekto</p>	<p>lokalno posturja</p> <p>Bigubernamentalno organizacije thaj asociacije</p>	
--	--	---	--

4. ZORJARIPEN THAJ PARTICIPACIJA (civilno societeta thaj liderurja andar i romani komuniteta)

Jekh baro paruvipen savo si ažukerdo ande akanutni societeta si te del pes sigurencija ke e minoritete si len egalno participacija ande decizijako thaj zorako proceso. E Evropake roma na participin ande kadala procesurja thaj von živisarde ande ekskluzija šela beršenge. O efekto karing e roma sas te peraven lengi kultura, tradicija, žanimata thaj identiteta thaj maj but, sas thode ande jekh ekonomikani thaj socialno dependenca. Te šaj te orthjaras kadaja situacija, trebal te del pes le romenge resurse te šaj lačharen peski situacija ke savore niveluri thaj kadja te khelen sati rola ande decizija pal pesko avutnipen. Jekh andar maj vašno paso sit e thon andre provizie kaj te promovisaren i participacija le romengi ando lokalno thaj nacionalno decizijake procesurja thaj te keren pes trainingurja kaj te den le romen e trebutne žanimata thaj šajmata te mangel peske čačimata. Ande lengi rig, e roma trebal te keren jekh eforto te len kotor ke putarde initiative.

I BUTILE EVROPAKE KONSILOSKI ANDE KADAJA RIG

Sar kotor andar e Evropake Konsilosko projekto pal i edukacija e romane čhavengi, e reprezentanturja andar i romani komuniteta si thode ande sako nivelo te khelen jekh aktivno rolo ande implementacija le politikengi save dikhen lenge čačimata. I ideja te thon pes andre reprezentanturi andar i komuniteta te barjaren o projekto, si te gelel pe maj dur o maj gederalno principo te del pes kuražo pal i direktno participacija vaš o zorjaripen e membrurjengo andar kadala komunitete.

Jekh andar e aktivite implementisardi sar kotor andar o projekto “Edukacija vaš Demokratikano Themutnipen”, savo astardilo ando berš 1997 sas te arakhen pes e thana le themutnimaske (thana themutnimaske phangle ke populacija le romengi thaj phirutnengi sas kerde ande Bulgaria, Spania, Irlanda thaj Portugalo). Kadala thana dikhen o managemento e demokratikane živimasko thaj den zor membrurjen andar verver grupurja – partikularno e viktime le socialno ekskluzijake – te khelen jekh aktivno rolo vaš lengo personalno barjaripen thaj le komunitetako, thaj sa kadja, te len kotor ke le decizijako proceso thaj ande praticipativno demokracija.

Specifično objektivurja	Masure	Responsabiliteto	Ažukerde rezultaturi
1. Te putaren pes edukacionalno projekturja e skoposa te zorjaren e romen te len kotor ke decizijako proceso thaj ande implementacija le politikengi save dikhen lenge čačimata	<p>Te putaren pes informacijake thaj žutimaske ofisurja andar e roma kaj te keren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - evaluacija e masurengi kaj sas lile pal lende - te informisaren e romen pal e measure lile katar o guverno - te keren pes programurja khetanes e romane organizacijenca vaj/thaj organizacijenca save keren buti andar e roma - te keren pes aktivitete kaj te gelen maj dur i romani kauza katar e biguvernamentalno organizacije thaj e romane asociacije 	<p>Lokalno thaj nacionalo autoritete</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p>	<p>Maj aktivno participacija le romengi ande lokalno thaj nacionalo decizijako proceso</p> <p>Te ovel e romen maj but informacija te šaj mangen peske čačimata</p> <p>Te participin e roma maj lačes ande komuniteta thaj te ovel len maj baro intereso ande lokalno butja</p> <p>Maj lačo standardo živimasko andar e roma</p>
2. Te sikaven e romen e mangle butja te šaj te lačharen i komunikacija maškar peste thaj e publikane autoritete	<ul style="list-style-type: none"> - te len pes ande buti mediatorurja ko lokalno nivelo te zorjarel pes i mediacija e publikane autoritetenca 	<p>Lokalno autoritete</p> <p>Romane komunitete thaj mediatorurja</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p>	<p>Trebutne žanimata vaš i komunikacija maškar e romane komunitete thaj lokalno autoritete</p> <p>Žanimata kaj te den le romen maj lačo akceso ke publikane servisurja</p> <p>Maj lači komunikacija e informacijako pal e egalno čačimata thaj responsabilitete</p>
3. Te promovisarel pes i emancipacija le romengi maškar e manuša thaj kolektivno senso khetane thanesko	<ul style="list-style-type: none"> - te keren pes thana butjake ko lokalno thaj nacionalno guvernosko nivelo andar romane konsultanturja kaj te ovel len sar responsabiliteto i analiza le problemengi phangle ke romani minoriteta - te keren pes programurja trainingske pal i struktura e participacijaki ande demokracija - te keren pes programurja trainingske pal o 	<p>Nacionalno autoritete</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Romane komunitete</p>	<p>Kolektivno senso khetane thanesko maškar e roma</p> <p>Maj bari pakiv ande demokratikane institucije</p> <p>Maj lačo xačjaripen e čačimatengo thaj responsabilitetengo</p>

	themutnipen andar e romane liderurja thaj aktivistorja		
4. Te promovisarel pes in emancipacija le romengi vaš o zorjaripen lenge šajmasko karing peski organizacija thaj te zorjaren pes e planurja pal o korkoro-žutimos	<p>- te sikaven e terne romen sar te keren thaj te implementisaren lokalno projekturja vaš o barjaripen</p> <p>- te zorjarel pes o personalno-managemento thaj o spirito le komunitetako pal e civikane čačimata thaj responsabilitete</p> <p>- te promovisarel pes o solidariteto, o korkoro-žutimos thaj o čačimos vaš programurja trainingoske andar terne manuša thaj adulturja</p>	<p>O Ministerio kaj si les responsabiliteto pal minoritetenge probleme thaj leske lokalno institucije</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Romane thaj gažikane komunitete</p>	<p>Učo nivelu edukacijako maškar e roman eterne</p> <p>Te keren pes grupurja žutimaske</p> <p>Te del pes tehnikani asistencija andar o lačharipen e socialno thaj ekonomikane problemurengo</p> <p>Te putaren pes relacije parteneriatoske e lokalno autoritetenca</p> <p>Maj baro solidariteto maškar e membrurja e romane komunitetake thaj maškar e roma thaj e gaže</p>
5. Te promovisarel pes i emancipacija e terne romengi	<p>- te organizisaren pes kursurja thaj programurja trainingoske pal i diplomacija e roman e terne liderurjengi thaj terne direktorurjengi katar e biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>- te keren pes phanglimata maškar e terne roma</p> <p>- te organizisaren pes informacijake kampanie thaj trainingurja te šaj del pes e terne romenge resurse te keren maj lačhes buti ande peske asociacije</p> <p>- te len pes ande buti romane konsultanturja ande lokalno autoritete thaj publikane servisurja</p>	<p>O Ministerio kaj si les responsabiliteto pal minoritetenge probleme thaj leske lokalno institucije</p> <p>Trainingoske centurja</p> <p>Biguvernamentalno organizacije thaj asociacije</p> <p>Romane komunitete</p>	<p>Te zorjaren pes e žanimata e romane terne lideronge thaj maj dur te barjarel pes i komuniteta</p> <p>Maj but romane konsultanturja kaj te keren karijera ande lokalno autoritete thaj guvernoske departamenturja</p>

<p>6. Te promovisarel pes i emancipacija e romane žuvljengi ande lenge familije thaj komunitete</p>	<p>- te keren pes praktikane kidimata andar e romane žuvlja te del pes lenge šajpen te sikljon jekh profesija vaj te keren vokacionalno trainingo</p> <p>- te putaren pes e trebutne programurja trainingoske kaj te den e žuvlejnge maj baro šajpen thaj te oven maj lačes sikavde te len kotor ko politikano proceso thaj te mangan peske čačimata</p> <p>- te del pes jekh učo profilo ke aktivitate kerde katar e romane žuvlja vaš o keripen e networkurjengo</p>	<p>vernamentalo nizacione thaj asociacione programurja pal trainingo thaj turjengi edukacija</p> <p>istero le Butjako thaj e lokalno institucije</p>	<p>Politike thaj strategije vaš e roma kaj te thon andre vi e žuvlikani problematika</p> <p>Emancipacija e romane žuvljengi sikavidos len sar te anen resurse thaj kadja te ovel len jekh maj bari independenca, bi te našaven peski tradicionalno romani kultura</p> <p>Maj lači preparacija e romane žuvljengi te len kotor ko politikano proceso</p>
--	--	--	---

KONKLUZIJE

Kadala strategije našti te učaren savore verver akcije kaj si mangle ande edukacija. Kado dokumento kerel sugestija jekh seria masurenge kaj šaj thode ando plano ko lokalno thaj nacionalno nivelo te šaj implementisarel pes i Rekomandacija (2000)⁴, thaj šaj te oven adaptisarde ke specifično mangimata e romane komunitetake ando them kaj pučhel thaj ande nacionalno legislacija. Varesave masure dine kathe si len sar baza neve praktike ande verver thema, kaj e integrisarde strategije astarde te inkljon. Kasave strategije treban astarde ande savore thema kaj e minoriteta le romengi živel. Te oven lače rezultaturja ke kadala strategije si vašno te inkerel pes ande godi ke e iniciative kaj promovisaren i edukacija le romengi trebal te oven žutisarde maj komprehensivno strategijenca kaj te peraven o čoripen thaj te barjaren šanse andar thana butjake.